

”Skolkaoset bidrog till min dotter Karolinas suicid”

Desiré Lilja sitter på dottern Karolinas rum omgiven av hennes teckningar och planscher på K-pop-idolerna.

För tre år sedan förlorade Desirée Lilja sin tolvåriga dotter Karolina i suicid. Den kaotiska miljön i skolan bidrog till Karolinas dåliga mående, liksom den illa fungerande elevhälsan.

Karolinas berättelse är stommen i en av årets mest uppmärksammade böcker, ”Flickan i korridoren”.

– Det kom tårar varje gång vi träffades. Urjobbigt många gånger. Men kan jag bara rädda ett enda barn från att gå samma väg som Karolina, då är det värt allt slit med boken.

Desirée Lilja sitter i sitt kombinerade vardags- och arbetsrum i lägenheten i Stockholmsförorten Hökarängen. Hon tänker på sitt samarbete med journalisten Elinor Torp, som resulterat i ”Flickan i korridoren”. En bok som är skriven till ”de tysta flickornas” försvar, de som hamnar i kläm i en skolmiljö som alltför ofta präglas av bråk, stök och brist på kontinuitet.

När vi träffas har det gått en och en halv månad sedan boken kom ut. Första upplagan är slutsåld och recensionerna har varit översvallande. ”Iskallt brinnande anklagelseakt mot svensk skola”, skriver

Dagens Nyheter. ”Outhärdlig läsning om flickas självmord” lyder rubriken i Aftonbladet. Samtidigt närmar sig treårsdagen av Karolinas död. Hon hade en längre tid umgåtts med självmordstankar.

Karolina är starkt närvarande i lägenheten. Hennes flickrum är i stort sett orört. På sängen har gosedjuren radats upp. På väggarna hänger affischer, teckningar och pryddligt textade tänkespråk.

I stora rummet finns fotografier och fler teckningar. På fönsterbrädan står den gylene pokalen hon vann i simning. Några exemplar av ”Flickan i korridoren” ligger på ett sidobord. Bokomslaget visar ett foto på en flicka med lätt ostyrig sidbena och ett livfullt leende: Karolina.

Desirée har dukat fram te, kaffe, bröd och olika sorters pålägg. Hon verkar både skör och stadig. Berättar att sorgen delvis satt sig i kroppen: hon lider av balansproblem, nedsatt hörsel och hjärtflimmer.

När hon talar om dottern kommer gråten. Men blicken är fast och orden kommer utan tvekan.

– Som liten var Karolina lugn och hjälpsam. Hon tyckte om att pyssla och älskade att klättra i träd.

Desirée var över fyrtio när Karolina föddes. Hon såg fram emot mammamollen.

– Det var aldrig några problem. Jag kände mig väldigt privilegierad.

Ett och ett halvt år efter födseln separerade Desirée från Karolinas pappa. Men småbarnsåren blev lugna och stabila. Karolina fick plats hos en trygg dagmamma som hade hand om mindre barngrupp. Bekymren började med skolan och sexårsverksamheten.

– Det var full kalabalik. Karolina kom hem och var chockad och förtvivlad: ”Barnen lyder inte pedagogerna”.

Högre upp i årskurserna blev problemen värre. Möten med klassföreståndare och rektor följde. Men personalomsättningen på skolan var stor och organisationen skröplig.

– Ingen hade tid att verkligen se Karolina, och tillgodose hennes särskilda behov av lugn och ro och förutsägbarhet, säger Desirée.

Framför allt saknades det struktur och kompetens i skolans elevhälsoteam.

– ”Hjälpen” hon fick, det var ljudisolerande hörselkåpor – och att sitta i korridoren där det var mindre stökigt än i klassrummet, konstaterar Desirée.

*Hjälpen hon fick, det var
ljudisolerande hörselkåpor*

Samtidigt kämpade de på, mor och dotter, med att hitta meningsfulla och givande aktiviteter utanför skolan. Karolina provade på friidrott i IF Linden. På skolloven åkte hon upp till sin ”extramamma” i Luleå där det fanns hästar. Hon tränade simning regelbundet och blev skicklig på alla fyra simsätten.

Men redan i tredje klass, när Karolina bara var nio år, sökte hon på eget bevåg upp skolans kurator.

– Hon frågade honom hur hon skulle göra för att få en vän, berättar Desirée.

I efterhand har Desirée förstått att Karolina med största sannolikhet hade någon form av autism. Men det utreddes aldrig. Och samtalen med kuratorn följdes över huvud taget inte upp – de dokumenterades inte ens.

– Om jag bara haft de pusselbitar som jag har i dag, då hade allt kunnat se annorlunda ut. Karolina hade kunnat få relevant hjälp, säger Desirée Lilja.

Hösten 2022, knappt ett år efter Karolinas död, mötte Desirée journalisten Elinor Torp. Även Elinor Torps dotter gick i Martinskolan i Hökarängen, samma skola med Waldorffprofil som Karolina gått i. Och Elinors dotter hade, precis som Karolina, fått problem med skolgången på grund av kaoset och oväsendet.

Desirée hade fortsatt att engagera sig för skolbarnens mående. Hon hade lyckats få forskaren och läkaren Svenny Kopp att komma och föreläsa för föräldrar och personal. Elinor Torp gick dit.

Svenny Kopps arbete är inriktat på flickor med neuropsykiatriska svårigheter. Det var hennes forskning som fick Desirée att inse att Karolina måste ha burit på en form av autism.

Efter föreläsningen frågade Elinor Torp om Desirée ville vara med och berätta Karolinas historia i en bok.

– Jag fick genast förtroende för Elinor. Det märktes att hon ville satsa helhjärtat

på bokidén. Dessutom hade hon skrivit flera böcker förut. Så jag sade: ”Vi kör”.

Hur gick samarbetet till?

– Vi hade långa samtal. Det var viktigt för oss båda att djupdyka i alla frågor redan från start. Inte tassa runt svåra saker.

Det är en arbetsmetod som kostar på. Emellanåt kände sig Desirée trött, sliten och sorgsen.

– Men tankarna hade ju malt på i vilket fall som helst. Det var skönt att få ur sig allting. Och Elinor var lyhörd och inlämnande.

– Jag är så glad att vi kom i mål med boken. Så här i efterhand tänker jag att alla föräldrar som mist ett barn i suicid borde ha en Elinor.

Desirée Lilja känner till Spes och har gått på en samtalsträff i Stockholm.

– Men jag kände att det formatet kanske inte passade mig riktigt, inte just då i alla fall. Vi var en ganska stor grupp, och det är ju begränsat med tid.

I boken är Desirée och Karolina de mest framträdande rösterna. Men det finns många andra också: rektor, lärare och andra anställda på Martinskolan. Karolinas klasskamrater samt hennes simtränare (som tänkte Karolinas stora intresse för K-pop, koreansk popmusik). Den kvinnliga sjukhuspräst som blivit ett stort stöd för Desirée.

Även experter inom ungdomspsykiatri och suicidprevention som Svenny Kopp och Ullakarin Nyberg intervjuas i boken. Liksom skolminister Lotta Edholm och en handläggare på Statens skolinspektion, den myndighet som ska se till att Martinskolan och andra skolor följer lagen.

Desirée Lilja var med och träffade skolministern. Ett möte som gav blandade känslor.

– Jag fick sitta och behärska mig för att inte skrika.

Varför?

– Visst, Lotta Edholm verkade engagerad. Och hon var delvis självkritisk. Men samtidigt tycktes hon vara så... okunnig. Hon kände inte till Svenny Kopps forskning. Och hon visste inte att kuratorer inte behöver dokumentera eller följa upp samtal med elever, om de inte är under utredning.

Desirée Lilja tycker att såväl politiker som skolan och psykiatrin borde ha bättre kontakt med forskarsamhället.

– Forskningsresultaten tycks inte komma till praktisk användning. Det finns till exempel forskningsrön som visar att tjejer som har autism utan intellektuell funktionsnedsättning – som Karolina – har tretton gånger högre risk att dö i suicid än normalbefolkningen.

– En sådan siffra borde ju få varningsklockorna att ringa hos beslutsfattarna. Men det händer ingenting! Hade man tagit de uppgifterna på allvar, då hade Karolina levt i dag.

Erik Ohlsson

Foton: David Lundmark

Fakta/Flickan i korridoren (Mondial förlag, 2024).

Elinor Torp
Foto: Olle Sporrong/Expressen/TT

Elinor Torp, 46, är frilansjournalist och författare med inriktning på socialreportage. Hon har bland annat belönats med Stora journalistpriset, Guldspaden och Stig Dagermanpriset.

Desirée Lilja, 57, arbetar som handläggare på ett finansbolag och driver opinion för en bättre elevhälsa i skolan. Hon är mamma till Karolina som tog sitt liv den 17 november 2021 i en ålder av tolv år.